

ปกิณกะกฎหมาย (Legal Miscellaneous)

กฎหมายอวกาศแห่งชาติญี่ปุ่น: สารสำคัญของพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการส่งเสริมกิจกรรมทางธุรกิจสำหรับการสำรวจและ การพัฒนาทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021

National Space Law of Japan: Summary of Act on the
Promotion of Business Activities for the Exploration and
Development of Space Resources 2021

นภวัฒน์ สืบบุญสรณ์*

นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Napawat Suebnusorn

Bachelor of Laws, Second - Class Honors, Mae Fah Luang University

วันที่รับบทความ 1 กันยายน 2566; วันที่แก้ไขบทความ 30 กันยายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ 2 ตุลาคม 2566

* ประกาศนียบัตรวิชาว่าความ รุ่นที่ 59 สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความ แห่งสภานายความ ใน
พระบรมราชูปถัมภ์, นิติศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับสอง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง; อีเมลติดต่อ
6451601259@lamduan.mfu.ac.th

บทคัดย่อ

ปัจจุบันประเทศไทยมีความต้องการที่จะส่งเสริมเศรษฐกิจอวกาศ (Space Economy) ดังเห็นได้จากการจัดทำร่างแผนแม่บทอวกาศแห่งชาติ (พ.ศ. 2566-2580) และร่างพระราชบัญญัติกิจการอวกาศ พ.ศ. ขึ้น และกิจกรรมที่ประเทศไทยอาจนำมาใช้ในการส่งเสริมเศรษฐกิจอวกาศของประเทศได้ คือ “การทำเหมืองแร่ในอวกาศ” แต่อย่างไรก็ดี ร่างแผนแม่บทอวกาศแห่งชาติ (พ.ศ. 2566-2580) ก็ยังไม่ได้กล่าวถึง รายชื่อ โปรแกรม โครงการ และกิจกรรม ที่จะนำมาใช้เป็นกลไกในการส่งเสริมการทำเหมืองแร่ในอวกาศไว้อย่างชัดเจน ประกอบกับร่างพระราชบัญญัติกิจการอวกาศ พ.ศ. ได้กำหนดถึงการการทำเหมืองแร่ในอวกาศไว้ เพียงแค่ในคำนิยาม “กิจการอวกาศ” เท่านั้น ในขณะที่ญี่ปุ่นได้ใช้แนวทางที่โดดเด่นในการดำเนินการเกี่ยวกับการทำเหมืองในอวกาศที่ได้สรุปขั้นตอนและรายละเอียดต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจนภายในกฎหมายอวกาศแห่งชาติในระดับพระราชบัญญัติไว้โดยเฉพาะ ซึ่งสิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของประเทศญี่ปุ่น ในการสร้างกรอบการทำงานที่ครอบคลุมสำหรับการควบคุมและพัฒนากิจกรรมการทำเหมืองแร่ในอวกาศ ด้วยเหตุนี้ บทความฉบับนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากฎหมายอวกาศแห่งชาติของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและกำกับดูแลการทำเหมืองแร่ในอวกาศไว้โดยเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งเสริมกิจกรรมทางธุรกิจสำหรับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 (พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021) ทั้งนี้ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับใช้แก่ประเทศไทย หากประเทศไทยประสงค์ที่จะให้มีการทำเหมืองแร่ในอวกาศในอนาคต

คำสำคัญ: กฎหมายอวกาศ; การทำเหมืองแร่ในอวกาศ; ทรัพยากรอวกาศ; ประเทศญี่ปุ่น

Abstract

Currently, Thailand has the desire to promote the space economy, as seen from the drafting of the National Space Master Plan B.E.2566-2580 (2023-2037) and the Space Activities Bill B.E., and an activity that Thailand can use to promote the country's space economy is “space mining”. However, the draft National Space Master Plan (2023-2037) has not yet clearly mentioned a list of programs, projects, and activities that will be used as mechanisms to promote space mining. In addition, the bill defines space mining just in the definition of “space activities” only, while Japan has taken a distinctive approach in addressing space mining by explicitly outlining various steps and details within the National Space Law at the specific Act level. This reflects Japan's commitment to establishing a comprehensive framework for regulating and advancing space mining activities. For this reason, this article aims to study Japan's national space law related to the promotion and supervision of space mining, specifically the Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and Development of Space Resources 2021 (Space Resources Act 2021), to be used as a guideline for adapting to Thailand if Thailand intends to have a space mining in the future.

Keywords: Space Law; Space Mining; Space Resource; Japan

1. บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการพยายามในการออกกฎหมายอวกาศแห่งชาติ (National Space Law) ของตน ดังเห็นได้จากการออกร่างพระราชบัญญัติกิจการอวกาศ พ.ศ. ซึ่งปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนของการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา¹ โดยร่างพระราชบัญญัตินั้น จัดทำขึ้นเพื่อจัดให้มีกลไกเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจการอวกาศ และก่อให้เกิดเศรษฐกิจอวกาศ ฯลฯ² และสำหรับประเด็นการทำเหมืองแร่ในอวกาศนั้น พบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังเริ่มเห็นถึงความสำคัญของการทำเหมืองแร่ในอวกาศ ดังเห็นได้จากการที่ ร่างแผนแม่บทอวกาศแห่งชาติ (พ.ศ. 2566-2580) ซึ่งเป็นร่างแผนนโยบายระดับที่ 3 ของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการอวกาศของประเทศ ได้มีการกล่าวถึงการทำเหมืองแร่ในอวกาศ³ ว่าเป็นอุตสาหกรรมใหม่อวกาศ (New Space Industries) ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นหนึ่งในกลไกเพื่อผลักดันเศรษฐกิจอวกาศของประเทศไทยได้ในอนาคต⁴ อีกทั้งร่างพระราชบัญญัติกิจการอวกาศ พ.ศ. ยังได้มีการกำหนดให้ การทำเหมืองแร่ในอวกาศ เป็นหนึ่งใน “กิจกรรมอวกาศ” ดังที่ปรากฏในคำนิยามของร่างพระราชบัญญัติกิจการอวกาศ พ.ศ.⁵ อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะได้มีการกำหนดไว้เกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ในอวกาศ แต่ก็ไม่ได้มีการกำหนดถึงขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ ไว้โดยเฉพาะเหมือนกับในต่างประเทศที่ได้มีการผลักดันและส่งเสริมการทำเหมืองแร่ในอวกาศ

¹ พิชยามนต์ จาริกสุนทรสกุล, *สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติกิจการอวกาศ พ.ศ.*, วารสารกฎหมายขนส่งและพาณิชย์นาวี, ปีที่ 17 ฉบับที่ 24 (2565), หน้า 24.

² ร่างพระราชบัญญัติกิจการอวกาศ พ.ศ., เหตุผล

³ ทั้งนี้ ร่างแผนแม่บทอวกาศแห่งชาติ (พ.ศ. 2566-2580) ได้ใช้คำว่า “อุตสาหกรรมการทำเหมืองแร่บนอวกาศ” (Space mining) หมายถึง การทำเหมืองแร่บนดวงจันทร์ ดาวอังคาร อุกกาบาต และดาวเคราะห์น้อย มีโอกาสที่จะสามารถสร้างเม็ดเงินจำนวนมากให้แก่ประเทศไทยได้ เพราะแร่หายากบนโลกสามารถถูกค้นพบบนอวกาศ โดย อุกกาบาต Davida มีมูลค่าสูง ถึง 26.99 quintillion U.S. dollars

⁴ ร่างแผนแม่บทอวกาศแห่งชาติ (พ.ศ. 2566-2580), หน้า 22.

⁵ ร่างพระราชบัญญัติกิจการอวกาศ พ.ศ., มาตรา 3 วรรคสาม

เช่นเดียวกัน เช่น ประเทศญี่ปุ่น ด้วยเหตุนี้ บทความฉบับนี้ จึงต้องการที่จะทำการศึกษาถึง ขั้นตอนและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำเหมืองแร่ในอวกาศที่ประเทศญี่ปุ่นได้ กำหนดไว้ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดทำมาตรการของประเทศไทยในอนาคตต่อไป

จากการศึกษาพบว่า ประเทศญี่ปุ่นได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งเสริม กิจกรรมทางธุรกิจสำหรับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 (Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and Development of Space Resources 2021) หรือ พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021⁶ (Space Resources Act 2021) ขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อบังคับใช้กับการทำเหมืองแร่ในอวกาศของ ประเทศญี่ปุ่น โดยพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ เป็นพระราชบัญญัติที่ได้ผ่านมติของสภานิติ บัญญัติแห่งชาติญี่ปุ่น (The Japanese Diet) เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน ค.ศ. 2021⁷ ซึ่งได้รับ การเผยแพร่ในราชกิจจานุเบกษาของประเทศญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน ค.ศ. 2021 และ มีผลใช้บังคับในวันที่ 23 ธันวาคม ค.ศ. 2021⁸ ซึ่งพระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ฉบับนี้ ได้อนุญาตให้หน่วยงานภาคเอกชนสามารถทำการสำรวจ สกัด และใช้ ทรัพยากรอวกาศต่าง ๆ ได้ ซึ่งส่งผลให้ประเทศญี่ปุ่น ได้รับความพอใจจากภาคเอกชนที่มี ความมุ่งหมายที่จะเข้ามาประกอบธุรกิจทางด้านอวกาศในประเทศของตนเป็นอย่างยิ่ง⁹ โดยประเทศญี่ปุ่น กล่าวได้ว่าเป็นประเทศที่ 4 ที่ได้มีการประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับ

⁶ Cabinet Office, **Applying for a License Related to the Exploration and Development of Space Resources** [Online], 7 July 2023. Source: <https://www8.cao.go.jp/space/english/resource/application.html>

⁷ Hiroko Yotsumoto, Daiki Ishikawa and Tetsuji Odan, **The Space Law Review: Japan** [Online], 7 July 2023. Source: <https://thelawreviews.co.uk/title/the-space-law-review/japan>

⁸ Library of Congress, **Japan: Space Resources Act Enacted** [Online], 7 July 2023. Source: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2021-09-15/japan-space-resources-act-enacted/>

⁹ Spacewatch Asia Pacific, **Japan fourth country in the world to pass space resources law** [Online], 7 July 2023. Source: <https://spacewatch.global/2021/06/japan-fourth-country-in-the-world-to-pass-space-resources-law/>

การทำเหมืองแร่อวกาศ รองมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา ลักเซมเบิร์ก และสหรัฐอเมริกา
เอมิเรตส์¹⁰

2. โครงสร้างและวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

จากการศึกษาถึง พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งเสริมกิจกรรมทางธุรกิจสำหรับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 (พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021) ผู้เขียนพบว่า พระราชบัญญัติฯ ได้มีการวางลำดับโครงสร้างทางกฎหมาย ออกเป็น 2 ส่วน คือ บทบัญญัติตามกฎหมาย (Provisions) มีจำนวน 8 มาตรา และ บทบัญญัติเพิ่มเติม (Supplementary Provisions) มีจำนวน 5 มาตรา รวมทั้งหมด 13 มาตรา และสำหรับวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 มีอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1) เพื่อให้การดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ นำเอาไปปรับใช้ได้ อย่างราบรื่นและถูกต้อง ตามอนุสัญญาเกี่ยวกับการพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากห้วงอวกาศที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งวัตถุอวกาศ ฯลฯ และการควบคุมวัตถุอวกาศ ค.ศ. 2016 (พระราชบัญญัติว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมอวกาศ ค.ศ. 2016) (Act on Launching of Spacecraft, etc. and Control of Spacecraft 2 0 1 6)¹¹ หรือ พระราชบัญญัติการดำเนินกิจกรรมอวกาศ ค.ศ. 2016 (Space Activities Act 2016)

¹⁰ Hiroko Yotsumoto, Daiki Ishikawa and Tetsuji Odan, **The Space Law Review: Japan** [Online], 7 July 2023. Source: <https://thelawreviews.co.uk/title/the-space-law-review/japan>

¹¹ อนุสัญญาเกี่ยวกับการพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากห้วงอวกาศ คือ

1. สนธิสัญญาว่าด้วยหลักเกณฑ์การดำเนินการของรัฐบาลในการสำรวจและการใช้อวกาศภายนอก รวมทั้งดวงจันทร์และเทหวัตถุอื่น ๆ ค.ศ. 1967 (Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies) หรือ สนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ. 1967 (Outer Space Treaty)

2. ความตกลงว่าด้วยการช่วยชีวิตนักอวกาศ การส่งคืนนักอวกาศ และการคืนวัตถุที่ส่งออกไปในอวกาศภายนอก ค.ศ. 1968 (Agreement on the Rescue of Astronauts, the Return

2) เพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางธุรกิจสำหรับการสำรวจและพัฒนาทรัพยากรอวกาศของผู้ประกอบธุรกิจภาคเอกชน โดยการกำหนดบทบัญญัติพิเศษสำหรับการอนุญาตภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมอวกาศ ค.ศ. 2016 ซึ่งกำหนดระเบียบ ฯลฯ เกี่ยวกับกิจกรรมอวกาศ โดยขึ้นอยู่กับตามมาตรา 35 (1) ของ พระราชบัญญัติอวกาศพื้นฐาน ค.ศ. 2008 (Basic Space Act 2008)¹² และ

3) กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพยากรอวกาศ และเรื่องที่เป็นอื่น ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ ด้วยหลักการพื้นฐานของพระราชบัญญัติอวกาศพื้นฐาน ค.ศ. 2008¹³

3. สาระสำคัญของกฎหมาย

ตามที่ได้กล่าวไปในหัวข้อที่ 2 พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ได้มีการแบ่งบทบัญญัติออกเป็น 2 ส่วน ผู้เขียนจึงขอแยกประเด็นอธิบายสาระสำคัญของกฎหมาย ดังต่อไปนี้

of Astronauts and the Return of Objects Launched into Outer Space) หรือ ความตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือ ค.ศ. 1968 (Rescue Agreement)

3. อนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบระหว่างประเทศต่อความเสียหายอันเนื่องมาจากวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1972 (Convention on International Liability for Damages Caused by Space Objects) หรือ อนุสัญญาความรับผิด ค.ศ. 1972 (Liability Convention) และ

4. อนุสัญญาว่าด้วยการจดทะเบียนวัตถุอวกาศที่ถูกส่งไปในห้วงอวกาศ ค.ศ. 1975 (Convention on Registration of Objects Launched into Outer Space) หรือ อนุสัญญาว่าด้วยการจดทะเบียน ค.ศ. 1975 (Registration Convention)

¹² Basic Space Act 2008, Article 35 (1). “The government must comprehensively, systematically, and promptly promote legislation to implement on necessary regulations pertaining to space activities, other treaties on the Development and Use of Outer Space, and other international agreements.”

¹³ Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and Development of Space Resources 2021, Article 1

3.1 บทบัญญัติตามกฎหมาย

สำหรับบทบัญญัติตามกฎหมาย ผู้เขียนขอทำการศึกษาและอธิบาย โดยแบ่งเป็นประเด็น ดังนี้

3.1.1 คำนิยาม

จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ได้ให้คำนิยามสำคัญไว้ 2 คำนิยาม ดังนี้

1) คำว่า “ทรัพยากรอวกาศ” (Space Resources) หมายถึง น้ำ แร่ธาตุทั้งหลาย และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ที่อยู่ในห้วงอวกาศ ซึ่งรวมไปถึงดวงจันทร์และเทหวัตถุอื่น ๆ¹⁴ และ

2) คำว่า “การสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ” (Exploration and Development of Space Resources) หมายถึง กิจกรรมใด ๆ (Any Activities) ที่เกี่ยวข้องกับ

(1) การตรวจสอบ (Examination) ถึงการมีอยู่ (The Existence) ของทรัพยากรในอวกาศ ที่นำไปสู่การขุด (Mining) การสกัด (Extraction) และ กิจกรรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันซึ่งได้ระบุไว้เฉพาะโดยคำสั่งของสำนักงานคณะรัฐมนตรีประเทศญี่ปุ่น (Cabinet Office Order) และ

(2) การทำเหมืองแร่ (Mining) หมายถึง การขุดหรือการกระทำอื่นใด (Mining, Etc) เกี่ยวกับทรัพยากรอวกาศและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเก็บข้อมูล (Storage) และการกระทำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้ระบุไว้เฉพาะโดยคำสั่งของสำนักงานคณะรัฐมนตรีประเทศญี่ปุ่น (Cabinet Office Order)

แต่อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ได้กำหนดไว้ว่า การสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศนั้น ไม่รวมถึงการดำเนินการตามที่ได้

¹⁴ Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and Development of Space Resources 2021, Article 2 (i)

กล่าวไปข้างต้น หากการดำเนินการนั้นเป็นการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทางวิทยาศาสตร์หรือเพื่อวัตถุประสงค์ในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์¹⁵

3.1.2 ขั้นตอนและวิธีดำเนินการขออนุญาตทำเหมืองแร่ในห้วงอวกาศ

การทำเหมืองแร่อวกาศ กล่าวได้ว่าเป็นหนึ่งในกิจกรรมทางด้านอวกาศ ด้วยเหตุนี้ ประเทศญี่ปุ่นในฐานะรัฐภาคีของสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ. 1967 จึงต้องมีความรับผิดชอบ (Responsibility) ในทางระหว่างประเทศ¹⁶ เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศญี่ปุ่นได้เข้าร่วมเป็นภาคี¹⁷ กล่าวคือ ประเทศญี่ปุ่น โดยรัฐบาลญี่ปุ่น

¹⁵ Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and Development of Space Resources 2021, Article 2 (ii)

¹⁶ Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies 1967 (Outer Space Treaty 1967), Article VI “*States Parties to the Treaty shall bear international responsibility for national activities in outer space, including the moon and other celestial bodies, whether such activities are carried on by governmental agencies or by non-governmental entities, and for assuring that national activities are carried out in conformity with the provisions set forth in the present Treaty. The activities of non-governmental entities in outer space, including the moon and other celestial bodies, shall require authorization and continuing supervision by the appropriate State Party to the Treaty. When activities are carried on in outer space, including the moon and other celestial bodies, by an international organization, responsibility for compliance with this Treaty shall be borne both by the international organization and by the States Parties to the Treaty participating in such organization.*”

¹⁷ ปัจจุบัน ประเทศญี่ปุ่นได้เข้าร่วมเป็นภาคีในสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านอวกาศภายใต้กรอบขององค์การสหประชาชาติ จำนวน 4 ฉบับ จากทั้งหมด 5 ฉบับ ได้แก่

1. สนธิสัญญาว่าด้วยหลักเกณฑ์การดำเนินกิจการของรัฐในการสำรวจและการใช้ อวกาศภายนอก รวมทั้งดวงจันทร์และเทหะในท้องฟ้าอื่น ๆ ค.ศ. 1967 (Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies) หรือ สนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ. 1967 (Outer Space Treaty)

ต้องดำเนินการให้อนุญาตและควบคุมดูแลอย่างต่อเนื่อง (Authorization and Continuing Supervision) ในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ (*การทำเหมืองแร่อวกาศ*) ที่ได้กระทำโดยหน่วยงานของรัฐ (Governmental Agencies) และหน่วยงานอื่นใดที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐที่ซึ่งได้รับมอบอำนาจจากรัฐ (Non-Governmental Entities)

ซึ่งจากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ได้กำหนดถึงขั้นตอนและวิธีดำเนินการขออนุญาตทำเหมืองแร่ในห้วงอวกาศ ซึ่งเป็นการยืนยันถึงหลักความรับผิดชอบของรัฐ ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวไปข้างต้น โดยผู้เขียนขอแบ่งออกเป็น 2 กรณี ดังนี้

1) การขอรับใบอนุญาตทำเหมืองแร่ในห้วงอวกาศ

พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ได้กำหนดไว้ว่า ในกรณีที่บุคคลใดประสงค์ที่จะดำเนินการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ (*การทำเหมืองแร่อวกาศ*) นอกจากดำเนินการขอใบอนุญาตควบคุมวัตถุอวกาศตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งวัตถุอวกาศ ฯลฯ และการควบคุมวัตถุอวกาศ ค.ศ. 2016

2. ความตกลงว่าด้วยการช่วยชีวิตนักอวกาศ การส่งคืนนักอวกาศ และการคืนวัตถุที่ส่งออกไปในอวกาศภายนอก ค.ศ. 1968 (Agreement on the Rescue of Astronauts, the Return of Astronauts and the Return of Objects Launched into Outer Space) หรือ ความตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือ ค.ศ. 1968 (Rescue Agreement)

3. อนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบระหว่างประเทศต่อความเสียหายอันเนื่องมาจากวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1972 (Convention on International Liability for Damages Caused by Space Objects) หรือ อนุสัญญาความรับผิด ค.ศ. 1972 (Liability Convention) และ

4. อนุสัญญาว่าด้วยการจดทะเบียนวัตถุอวกาศที่ถูกส่งไปในห้วงอวกาศ ค.ศ. 1975 (Convention on Registration of Objects Launched into Outer Space) หรือ อนุสัญญาว่าด้วยการจดทะเบียน ค.ศ. 1975 (Registration Convention)

ทั้งนี้ ประเทศญี่ปุ่น ยังไม่ได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกใน ความตกลงว่าด้วยกิจกรรมของรัฐบนดวงจันทร์และเทหวัตถุในท้องฟ้าอื่นๆ ค.ศ. 1979 (Agreement Governing the Activities of States on the Moon and Other Celestial Bodies) หรือ ความตกลงดวงจันทร์ ค.ศ. 1979 (Moon Agreement)

(พระราชบัญญัติว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมอวกาศ ค.ศ. 2016) แล้ว จะต้องดำเนินการยื่นคำขอรับ “ใบอนุญาตดำเนินการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ” (License for the Exploration and Development of Space Resources) โดยจะต้องทำการระบุถึงแผนกิจกรรมทางธุรกิจ (Business Activity Plan)¹⁸ ไว้ในคำขอรับใบอนุญาตที่เป็นลายลักษณ์อักษร (A Written Application) เกี่ยวกับการควบคุมยานอวกาศ ในมาตรา 20 (2) ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมอวกาศ ค.ศ. 2016 (Space Activities Act 2016) เพิ่มเติมด้วย ทั้งนี้ รายละเอียดต่าง ๆ ให้เป็นไปตามข้อกำหนด (Provisions) ในคำสั่งของสำนักงานคณะรัฐมนตรีประเทศญี่ปุ่น (Cabinet Office Order)¹⁹

2) การพิจารณาให้ใบอนุญาตทำเหมืองแร่ในห้วงอวกาศ

สำหรับอำนาจในการพิจารณาให้ใบอนุญาตดำเนินการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศของนายกรัฐมนตรีนั้น พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ได้กำหนดให้ โดยหลักแล้วนายกรัฐมนตรีห้ามออกใบอนุญาตดำเนินการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ นายกรัฐมนตรีจะมีอำนาจออกใบอนุญาตดำเนินการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศได้ก็ต่อเมื่อปรากฏว่า

(1) คำขอรับใบอนุญาตที่เป็นลายลักษณ์อักษร (A Written Application) ของผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตดำเนินการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศนั้น เข้าหลักเกณฑ์ทุกข้อตามที่กำหนดไว้เกี่ยวกับการพิจารณาให้

¹⁸ โดยแผนกิจกรรมทางธุรกิจ (Business Activity Plan) จะต้องประกอบไปด้วยข้อมูล ดังนี้ (1) วัตถุประสงค์ของกิจกรรมทางธุรกิจเพื่อทำการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศซึ่งจะต้องดำเนินการโดยใช้วัตถุอวกาศที่ได้ดำเนินการขอใบอนุญาตสำหรับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ (กิจกรรมทางธุรกิจสำหรับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ) (2) ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจสำหรับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ (3) สถานที่ที่จะต้องใช้ดำเนินการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (4) วิธีการดำเนินการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (5) รายละเอียดอื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางธุรกิจเพื่อทำการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ นอกเหนือจากระยะเวลา สถานที่ และวิธีการดำเนินการ และ (6) เรื่องอื่น ๆ ตามที่กำหนดโดยคำสั่งของสำนักงานคณะรัฐมนตรีประเทศญี่ปุ่น

¹⁹ Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and Development of Space Resources 2021, Article 3 (1)

ใบอนุญาตควบคุมวัตถุอวกาศตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมอวกาศ ค.ศ. 2016 และ

(2) คำขอรับใบอนุญาตที่เป็นลายลักษณ์อักษร (A Written Application) ของผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตดำเนินการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศนั้น เข้าหลักเกณฑ์ทุกข้อตามที่กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

ก. แผนกิจกรรมทางธุรกิจ (Business Activity Plan) นั้น เป็นไปตามหลักการพื้นฐานทั้งหลายของพระราชบัญญัติอวกาศขั้นพื้นฐาน ค.ศ. 2008 (Basic Space Act) ของประเทศญี่ปุ่น และมีแนวโน้มว่าจะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบใด ๆ ต่อการปฏิบัติตามอนุสัญญาทั้งหลายว่าด้วยการพัฒนาและการเข้าใช้ประโยชน์จากห้วงอวกาศอย่างถูกต้องและเหมาะสม และมีการประกันความปลอดภัยสาธารณะ และ

ข. ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตดำเนินการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ ในกรณีที่บุคคลธรรมดา (An Individual) ซึ่งรวมไปถึงตัวแทนในกรณีเสียชีวิต (Representative in Case of Death) จะต้องปรากฏด้วยว่ามีความสามารถที่เพียงพอที่จะดำเนินการตามแผนกิจกรรมทางธุรกิจ (Business Activity Plan) ได้²⁰

3) การแจ้งให้สาธารณชนทราบ

อย่างไรก็ดี เมื่อนายกรัฐมนตรีได้ดำเนินการพิจารณาให้ใบอนุญาตดำเนินการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศเสร็จสิ้นกระบวนการแล้ว พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ได้กำหนดหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีอีกประการ คือ การแจ้งให้สาธารณชนทราบถึงการพิจารณาให้ใบอนุญาตดำเนินการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ โดยพระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ได้กำหนดไว้ว่า เมื่อมีใบอนุญาตดำเนินการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศได้รับอนุญาต เพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางธุรกิจเกี่ยวข้องกับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากร

²⁰ Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and Development of Space Resources 2021, Article 3 (2)

อวกาศ ภายใต้ความร่วมมือระหว่างประเทศ และนำไปสู่ (Contribute to) การป้องกันข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ

(1) โดยหลักแล้วนายกรัฐมนตรีมีหน้าที่ต้องประกาศให้สาธารณชนทราบโดยไม่ชักช้าผ่านทางอินเทอร์เน็ตหรือโดยวิธีอื่นที่เหมาะสม ในเรื่องดังกล่าวข้างต้น และในเรื่องที่เกี่ยวกับรายละเอียด²¹ ตามที่กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดไว้

(2) หากปรากฏว่าการแจ้งให้สาธารณชนทราบนั้น จะส่งผลให้ผลประโยชน์ทั้งหลาย (the interests) ของบุคคลในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศที่ได้รับใบอนุญาตดำเนินการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศนั้น มีแนวโน้มที่จะได้รับอันตรายอย่างไม่เป็นธรรมจากการดำเนินการแจ้งให้สาธารณชนทราบถึงเรื่องการได้รับใบอนุญาตฯ และรายละเอียดต่าง ๆ ข้างต้น นายกรัฐมนตรีอาจระงับ (Withheld) การแจ้งให้สาธารณชนทราบถึงเรื่องทั้งหมดหรือระงับการแจ้งเพียงบางส่วนก็ได้²²

3.1.3 หลักการสำคัญของการทำเหมืองแร่อวกาศของประเทศญี่ปุ่น

จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ได้วางหลักการสำคัญเกี่ยวกับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ (*การทำเหมืองแร่อวกาศ*) ไว้ 2 หลักการที่สำคัญ ดังนี้

²¹ ได้แก่ (1) ชื่อของผู้ที่ได้รับใบอนุญาตดำเนินการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ (2) รายละเอียดของข้อมูลที่ได้รับไว้ในแผนกิจกรรมทางธุรกิจ (business activity plan) ที่ยื่นขอใบอนุญาตดำเนินการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ **ยกเว้น**เรื่องอื่น ๆ ตามที่กำหนดโดยคำสั่งของสำนักงานคณะรัฐมนตรีประเทศญี่ปุ่นเกี่ยวกับการยื่นขอรับอนุญาตดำเนินการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศของผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาต และ (3) เรื่องอื่น ๆ ตามที่กำหนดโดยคำสั่งของสำนักงานคณะรัฐมนตรีประเทศญี่ปุ่น

²² Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and Development of Space Resources 2021, Article 4

1) หลักการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ของทรัพยากรอวกาศ

ประเทศญี่ปุ่น ได้วางหลักการสำคัญเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ อวกาศ คือ “หลักการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ของทรัพยากรอวกาศ” (Acquisition of Ownership of Space Resources) โดยได้กำหนดไว้ว่า ในกรณีที่บุคคลใดก็ตามได้ดำเนิน กิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ ย่อมที่จะได้รับ กรรมสิทธิ์ (Ownership) ในทรัพยากรอวกาศที่ตนนั้นได้ทำการขุดหรือได้กระทำการอื่นใด ตามแผนกิจกรรมทางธุรกิจ (Business Activity Plan) เกี่ยวกับใบอนุญาตดำเนินการ สำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ หากปรากฏว่าบุคคลนั้นได้ทำการการ ครอบครอง (By Possessing) ทรัพยากรอวกาศดังกล่าวด้วยเจตนาจะเป็นเจ้าของ²³

2) หลักการปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างประเทศอย่างบริสุทธิ์ใจ

ประเทศญี่ปุ่น ได้วางหลักการที่สำคัญอีกหลักการเกี่ยวกับการทำ เหมืองแร่อวกาศ คือ “หลักการปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างประเทศอย่างบริสุทธิ์ใจ” (Sincere Implementation of International Agreements, etc.) โดยกฎหมายของ ประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดไว้ว่า การใช้บังคับกฎหมายฉบับนี้ (ซึ่งเกี่ยวกับการสำรวจและ การพัฒนาทรัพยากรอวกาศ: การทำเหมืองแร่ในอวกาศ) จะต้องคำนึงถึงไม่ให้เกิดการ ขัดขวาง (Not to Hinder) ในการปฏิบัติตามสนธิสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศ ทั้งหลายที่ประเทศญี่ปุ่นได้เข้าร่วมเป็นภาคี และจะต้องไม่ก่อให้เกิดการทำลาย (harm) ผลประโยชน์ของรัฐอื่น ที่ซึ่งได้ใช้เสรีภาพในการสำรวจและการเข้าใช้ห้วงอวกาศ ซึ่ง รวมไปถึงดวงจันทร์และวัตถุอื่น ๆ อย่างไม่เป็นธรรม (Unjustly)²⁴

3.1.4 การดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการทำเหมืองแร่อวกาศ

จากการศึกษาพระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ผู้เขียนพบว่า นอกจากกฎหมายจะได้กำหนดคำนิยาม วิธีการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้ใบอนุญาต และ

²³ Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and Development of Space Resources 2021, Article 5

²⁴ Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and Development of Space Resources 2021, Article 6

หลักการสำคัญแล้ว พระราชบัญญัติฯ ยังได้กำหนดถึงการดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการทำเหมืองแร่อวกาศไว้อีก 2 การดำเนินการ ดังนี้

1) การจัดทำระบบความร่วมมือและความมั่นคงระหว่างประเทศ

พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ได้กำหนดให้รัฐบาลญี่ปุ่น (The National Government) ต้องกระทำการ ดังต่อไปนี้

(1) ดำเนินการจัดทำ (Endeavor to Establish) ระบบทั้งหลายที่สอดคล้องกับระดับสากล (Internationally Harmonized Systems) เกี่ยวกับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศกับรัฐบาลต่างประเทศ (Foreign Governments) โดยอาศัยความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ (International Organizations) และ กรอบการดำเนินการระหว่างประเทศอื่น ๆ (Other International Frameworks)

(2) ใช้มาตรการที่จำเป็น (Take Necessary Measures) เพื่อรับประกัน (To Ensure) ความก้าวหน้าของการแบ่งปันข้อมูลในทางระหว่างประเทศ (International Information Sharing) รวมทั้งใช้มาตรการสำหรับความร่วมมือระหว่างประเทศ (International Coordination) และการปรับแนวทางในทางระหว่างประเทศอื่น ๆ (Other International Alignment) ในเรื่องกิจกรรมทางธุรกิจ (Business Activities) ของผู้ประกอบการภาคเอกชนทั้งหลาย (Private Businesses) ที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ และ

(3) พิจารณาเกี่ยวกับการให้งบประมาณ (To Pay Due Consideration) เพื่อการพัฒนาของภาคอุตสาหกรรมทั้งหลาย (Industries) และเป็น การเสริมสร้างความสามารถ (The Strengthening) ในการแข่งขันทางระหว่างประเทศ (International Competitiveness) ที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ ทั้งนี้ การพิจารณาเกี่ยวกับการให้งบประมาณนั้น ต้องเป็นไปเพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับดำเนินการจัดทำระบบทั้งหลายที่สอดคล้องกับระดับสากล และการใช้มาตรการที่จำเป็น ตามที่ได้กล่าวไปข้างต้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อย²⁵

²⁵ Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and Development of Space Resources 2021, Article 7

2) การดำเนินการในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายอวกาศ
พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ได้กำหนดให้
รัฐบาลญี่ปุ่น (The National Government) ต้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) เปิดโอกาส (Provide) ให้ภาคเอกชนทั้งหลาย
(Private Businesses) เข้ามามีส่วนร่วม (Engaged) ในกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับ
การสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ

(2) ให้คำแนะนำทางเทคนิค (Technical Advice)
ข้อมูล (Information) และความช่วยเหลืออื่น (Other Assistance) ที่เกี่ยวข้องกับการ
ดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ (Business Activities)²⁶

ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามมาตรการเชิงนโยบาย (Basic Policy)
เพื่อการส่งเสริมการพัฒนาและการเข้าใช้ประโยชน์จากห้วงอวกาศของภาคเอกชน
(Promotion of the Development and Use of Outer Space of Private
Businesses) ตามพระราชบัญญัติอวกาศขั้นพื้นฐาน ค.ศ. 2008 (Basic Space Act) ที่ได้
กำหนดไว้ว่า รัฐบาลญี่ปุ่นต้องให้การส่งเสริมกิจกรรมทางด้านธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับ
การพัฒนาและการเข้าใช้ประโยชน์จากห้วงอวกาศของภาคเอกชน โดยรัฐบาลญี่ปุ่นต้องให้
การส่งเสริมกิจกรรมทางด้านธุรกิจ (รวมถึงด้านการวิจัยและพัฒนาด้วย) และส่งเสริม
ศักยภาพทางเทคโนโลยีเกี่ยวกับอุตสาหกรรมอวกาศและอุตสาหกรรมอื่น ๆ ของประเทศ
ญี่ปุ่น ซึ่งประกอบไปด้วย

(1) การพิจารณา (Consider) ถึงการใช้ประโยชน์จาก
ภาคเอกชนที่มีความสามารถอย่างเป็นระบบ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาทางด้านสินค้า
และบริการ รวมถึงการใช้มาตรการที่จำเป็นเกี่ยวกับการบำรุงฐานส่งวัตถุอวกาศ
(Launching Sites)²⁷ และสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งหลาย (Facilities) เพื่อรองรับ
การทดลองและการวิจัย (Experiments and Research)

²⁶ Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and
Development of Space Resources 2021, Article 8

²⁷ ในที่นี้หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวก (facilities) สำหรับการส่งจรวด (launching of
rockets)

(2) การส่งเสริม (Promoting) การพัฒนาและการเข้าใช้ประโยชน์จากห้วงอวกาศของภาคเอกชน โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

ก. ส่งเสริมการถ่ายโอนผลการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาและการเข้าใช้ประโยชน์จากห้วงอวกาศสู่ภาคเอกชน (Private Businesses) และ

ข. ส่งเสริมการดำเนินการทางด้านพาณิชย์โดยการนำเอาหน้าเอาผลจากการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาและการเข้าใช้ประโยชน์จากห้วงอวกาศที่ได้รับนั้นไปปรับใช้ในภาคเอกชน และ

(3) การออกมาตรการ (Taking Measures) ทางด้านภาษีและการเงิน (Tax and Financial) รวมถึงมาตรการอื่น ๆ ที่จำเป็น (Necessary Measures) เพื่อใช้อำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการลงทุน (Facilitate Investment) ในการพัฒนาและการเข้าใช้ประโยชน์จากห้วงอวกาศให้กับธุรกิจของภาคเอกชน²⁸

3.2 บทบัญญัติเพิ่มเติม

สำหรับบทบัญญัติเพิ่มเติม ผู้เขียนขอทำการศึกษาและอธิบาย โดยแบ่งเป็นประเด็น ดังนี้

3.2.1 วันที่มีผลใช้บังคับของกฎหมาย

จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ได้กำหนดถึงวันที่มีผลใช้บังคับของกฎหมาย โดยได้กำหนดไว้ว่า พระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่พ้นระยะเวลา 6 เดือน นับแต่วันที่ได้มีการประกาศใช้ แต่ทั้งนี้สำหรับมาตรา 3 (*การมอบอำนาจตามคำสั่งของคณะรัฐมนตรี*) และมาตรา 4 (*การพิจารณาบทบทวนกฎหมาย*) ของบทบัญญัติเพิ่มเติม ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ได้ประกาศใช้²⁹

²⁸ Basic Space Act 2008, Article 16

²⁹ Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and Development of Space Resources 2021, Article 1 of Supplementary Provisions

3.2.2 มาตรการเปลี่ยนผ่านของกฎหมาย

จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ได้กำหนดถึงมาตรการเปลี่ยนผ่านของกฎหมาย โดยได้กำหนดไว้โดยพิจารณา 2 ช่วงระยะเวลา ดังนี้

1) กรณีก่อนพระราชบัญญัติฯ ใช้บังคับ

พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 กำหนดให้การขอรับใบอนุญาตตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 20 (1) หรือมาตรา 23 (1) ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมอวกาศ ค.ศ. 2016 ก่อนที่พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 นี้จะมีผลบังคับใช้ ให้บทบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่นั้น ยังคงใช้บังคับได้ต่อไป

2) กรณีหลังพระราชบัญญัติฯ ใช้บังคับ

พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 กำหนดให้การขอรับใบอนุญาตตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 20 (1) หรือมาตรา 23 (1) ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมอวกาศ ค.ศ. 2016 หลังจากพระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ใช้บังคับแล้วให้นำมาตรา 3 และมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 มาปรับใช้³⁰

3.2.3 การมอบอำนาจตามคำสั่งของคณะรัฐมนตรี

จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ได้กำหนดถึงการมอบอำนาจตามคำสั่งของคณะรัฐมนตรี โดยได้กำหนดไว้นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในมาตราก่อนหน้านี้ มาตรการเฉพาะกาลที่จำเป็นสำหรับการบังคับใช้พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 นี้ ให้ถูกกำหนดโดยคำสั่งคณะรัฐมนตรี³¹

³⁰ Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and Development of Space Resources 2021, Article 2 of Supplementary Provisions

³¹ Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and Development of Space Resources 2021, Article 3 of Supplementary Provisions

3.2.4 การพิจารณาบททวนกฎหมาย

จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ได้กำหนดถึงการพิจารณาบททวนกฎหมาย โดยได้กำหนดไว้ว่ารัฐบาลญี่ปุ่นต้องดำเนินการทบทวนกฎหมาย ซึ่งรวมไปถึงการพิจารณาบททวนในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) มุมมองของระบบกฎหมาย (Perspectives of the Legal system) ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางธุรกิจสำหรับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศโดยภาคเอกชน โดยคำนึงถึงการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งเสริมกิจกรรมทางธุรกิจสำหรับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 (Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and Development of Space Resources)

2) ความก้าวหน้า (Progress) ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3) ความคิดริเริ่ม (Initiatives) ในการจัดทำระบบทั้งหลายที่สอดคล้องกับระดับสากล (Internationally Harmonized Systems) เกี่ยวกับดำเนินการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศกับรัฐบาลต่างประเทศ (Foreign Governments)³² และ

4) การดำเนินมาตรการที่จำเป็น (Take Necessary Measures) ซึ่งรวมไปถึง การส่งเสริมการออกกฎหมาย (Promotion of Legislation) โดยอยู่บนพื้นฐาน (Based On) ของผลลัพธ์ทั้งหลาย³³

3.2.5 การแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมอวกาศ ค.ศ. 2016 บางส่วน

จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ได้กำหนดถึงการแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมอวกาศ ค.ศ. 2016

³² Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and Development of Space Resources 2021, Article 7 (1)

³³ Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and Development of Space Resources 2021, Article 4 of Supplementary Provisions

บางส่วน โดยได้กำหนดให้มีการแก้ไขถ้อยคำบางส่วนในพระราชบัญญัติว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมอวกาศ ค.ศ. 2016 ดังนี้

1) ถ้อยคำว่า “สถานีควบคุมยานอวกาศที่ตั้งอยู่ในประเทศญี่ปุ่น” (Spacecraft Control Facility Located in Japan) ในมาตรา 20 (1) ให้แก้ไขเป็น “สถานีควบคุมยานอวกาศที่ตั้งอยู่ในประเทศญี่ปุ่น หรือบนเรือหรืออากาศยานที่จดทะเบียนในประเทศญี่ปุ่น หรือบนยานอวกาศที่กำหนดไว้ในคำสั่งของสำนักงานคณะรัฐมนตรีประเทศญี่ปุ่น ซึ่งประเทศญี่ปุ่นมีเขตอำนาจ (Jurisdiction) (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “ศูนย์ควบคุมยานอวกาศในประเทศญี่ปุ่น” (Spacecraft Control Facility in Japan etc.)

2) ถ้อยคำว่า “ในกรณีของสถานีควบคุมยานอวกาศบนเรือหรืออากาศยาน ชื่อหรือเครื่องหมายทางทะเบียน (Registration Mark) ของเรือหรืออากาศยาน ในกรณีของในกรณีของสถานีควบคุมยานอวกาศบนยานอวกาศ ชื่อของยานอวกาศหรือเรื่องอื่นตามที่กำหนดไว้ในคำสั่งของสำนักงานคณะรัฐมนตรีประเทศญี่ปุ่น ในฐานะผู้ระบุตัวตน (Identify) ของยานอวกาศ” ให้เพิ่มเข้าไปหลังคำว่า “ตำแหน่งที่ตั้ง” (Location) ในมาตรา 20 (2) (ii) และ

3) ถ้อยคำว่า “สถานีควบคุมยานอวกาศที่ตั้งอยู่ในประเทศญี่ปุ่น” (Spacecraft Control Facility Located in Japan) ในมาตรา 26 (1) (2) และมาตรา 53 ให้ถูกแก้ไขเป็น “ศูนย์ควบคุมยานอวกาศในประเทศญี่ปุ่น” (Spacecraft Control Facility in Japan etc.)³⁴

4. บทสรุปและเสนอแนะ

จากการศึกษาพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งเสริมกิจกรรมทางธุรกิจสำหรับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 หรือ พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า กฎหมายฉบับนี้ของประเทศญี่ปุ่น มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกฎหมายที่ได้มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมและการกำกับดูแล

³⁴ Act on the Promotion of Business Activities for the Exploration and Development of Space Resources 2021, Article 5 of Supplementary Provisions

ภาคธุรกิจที่ประสงค์จะเข้ามาทำธุรกิจเหมือนแร่ในโอกาสของประเทศญี่ปุ่นไว้ในฉบับเดียวกันอย่างครบครัน กล่าวคือ

1) การส่งเสริมภาคธุรกิจ เห็นได้จากการที่พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ได้กำหนดให้ กรรมสิทธิ์ของทรัพยากรอวกาศตกแก่บุคคลที่ดำเนินธุรกิจการทำเหมืองแร่ในอวกาศ นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้รัฐบาลต้องเข้ามามีส่วนในการสนับสนุนภาคธุรกิจในการทำเหมืองแร่ในอวกาศด้วย เช่น การให้งบประมาณเพื่อการพัฒนาของภาคอุตสาหกรรมที่จะเข้ามาประกอบธุรกิจเหมือนแร่ในอวกาศ และการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำเหมืองแร่ในห้วงอวกาศด้วย เป็นต้น

2) การกำกับดูแลภาคธุรกิจ เห็นได้จากการที่พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ยังได้กำหนดไว้เกี่ยวกับ ขั้นตอนการขอรับใบอนุญาตสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศไว้เพิ่มเติมจากการขอใบอนุญาตควบคุมวัตถุอวกาศ (มีใบอนุญาตเฉพาะสำหรับการทำเหมืองแร่ในอวกาศ) อีกทั้งยังได้กำหนดเงื่อนไขในการพิจารณาออกใบอนุญาตที่มีความเฉพาะมากขึ้น เช่น การยื่นแผนกิจกรรมทางธุรกิจ เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญในการกำกับดูแลการทำเหมืองแร่ในห้วงอวกาศอย่างจริงจัง และได้ปฏิบัติตนให้เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศตามข้อ 6 ของสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ. 1967 ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวไปข้างต้น ซึ่งต่างจากประเทศไทยที่ได้กำหนดไว้เกี่ยวกับการขออนุญาตดำเนินกิจกรรมอวกาศ (ซึ่งรวมถึงการทำเหมืองแร่ในอวกาศตามคำนิยามกิจกรรมอวกาศ)³⁵ ที่ต้องได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรีเท่านั้น³⁶ (ใบอนุญาตดำเนินกิจกรรมอวกาศที่ไม่ได้มีความเฉพาะ)

ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า หากในอนาคตประเทศไทยต้องการที่จะส่งเสริมและกำกับดูแลการทำเหมืองแร่ในอวกาศ ประเทศไทยสามารถนำเอาแนวทางทางในส่วนของการส่งเสริมและการกำกับดูแลตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งเสริมกิจกรรมทางธุรกิจสำหรับการสำรวจและการพัฒนาทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 หรือ พระราชบัญญัติทรัพยากรอวกาศ ค.ศ. 2021 ของประเทศญี่ปุ่นตาม que ผู้เขียนได้กล่าวไปข้างต้นมาศึกษาเป็นแนวทางและนำเอามาปรับใช้ได้โดยอนุโลม แต่อย่างไรก็ดี บทความฉบับนี้ มุ่งศึกษาเพียงแค่ข้อมูล

³⁵ ร่างพระราชบัญญัติกิจการอวกาศ พ.ศ., มาตรา 3 วรรคสาม

³⁶ ร่างพระราชบัญญัติกิจการอวกาศ พ.ศ., มาตรา 49

เบื้องต้นเท่านั้น ยังไม่ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบมากเท่าใด ซึ่งหากประเทศไทยจะนำเอาแนวทางของประเทศญี่ปุ่นดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการปรับใช้จริง ผู้เขียนก็เห็นควรให้ต้องทำการศึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียดเชิงลึกที่มากกว่านี้ เช่น ความชอบด้วยกฎหมายในการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในอวกาศเพื่อการพาณิชย์ตามกฎหมายอวกาศระหว่างประเทศ และหลักการห้ามยึดครองห้วงอวกาศ เป็นต้น³⁷

³⁷ ญัฐวิทย์ วงศ์ศิริ, การแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในอวกาศเพื่อการพาณิชย์ ใน 100 ปีกฎหมายอวกาศไทย 55 ปี กฎหมายอวกาศโลก, บรรณาธิการโดย ประเสริฐ ป้อมป้องศึก และลลิต ก่อวุฒิกุลรังษี, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โครงการสถาบันกฎหมายขนส่งและพาณิชย์นาวี, 2565), หน้า 14-5-14-8.

รายการอ้างอิง

- ญัฐวิทย์ วงศ์ศิริ, การแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในอวกาศเพื่อการพาณิชย์ใน 100 ปีกฎหมายอวกาศไทย 55 ปี กฎหมายอวกาศโลก, บรรณาธิการโดย ประเสริฐ ป้อมป้องศึก และลลิต ก่อวุฒิ กุลรังษี, (กรุงเทพฯ มหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โครงการสถาบันกฎหมายขนส่งและพาณิชย์นาวี, 2565).

- พิชยามนต์ จารีกสุนทรสกุล, **สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติกิจการอวกาศ พ.ศ.**, วารสารกฎหมายขนส่งและพาณิชย์นาวี, ปีที่ 17 ฉบับที่ 24 (2565).

- Cabinet Office, **Applying for a License Related to the Exploration and Development of Space Resources** [Online], Source:

<https://www8.cao.go.jp/space/english/resource/application.html>

- Hiroko Yotsumoto, Daiki Ishikawa and Tetsuji Odan, **The Space Law Review: Japan** [Online], Source: <https://thelawreviews.co.uk/title/the-space-law-review/japan>

- Library of Congress, **Japan: Space Resources Act Enacted** [Online], Source: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2021-09-15/japan-space-resources-act-enacted/>

- Spacewatch Asia Pacific, **Japan fourth country in the world to pass space resources law** [Online], Source: <https://spacewatch.global/2021/06/japan-fourth-country-in-the-world-to-pass-space-resources-law/>